

کتابخانه

سنه : ۲

۱ مارت ۱۳۴۱

صافی : ۲۷

مخبر

افندی ، اجتماعی ، فلسفی ، تاریخی ، ادبی مجموعه در
شعبه یك آیدہ بر نصر اولنور

مدرجات

- اسلام تاریخی و حسین جاہدبکک ترجمہ ابتدیی اسلام تاریخی حقندہ انتقاد و یوسف ضیا
- ایران ماصالی . . . . . قریب حسین
- قربان عشق . . . . . سمیر جمال آورہ نوس
- پر یوزندہ و آنادولودہ بوغدا ی منطقہ لری . . . . . م . شرف
- حقیقی تصوف منصور ، مستصوفہ تصوفی مقهوردر . . . . . الزمیری اسماعیل مہنی
- تاریخ حکمتندہ مذہب عشق . . . . . طاہر عربی
- جانی آئندہ بر فیلسوف و پنجرہ دن باقتله نہ او کرہ نیلہ بیلیر . . . . . عبدالص ہادی

شہزادہ ہاشمی : اوقاف اسلامیہ مطبعہ سی

۱۳۴۱ - ۱۹۲۵

۱ مارت ۱۳۴۱

« تاریخ حکمت ، ده مذهب عشق »

ز آدم تا بدین دم بحث عشقت
 نشیدا که کس از اصل مباحث
 یا ووز سلطان سلیم

عشق لغتده صارماشیق اناجنه دیر لر . محبتك قوای روحی بورومسیله حاصل اولان
 بو هیجانه عشق ده مشلردر . بدایتده موافقت ، میل ، ود ، هوا ، واله کی استحالات
 انفسیه بالنهایه عشقده قرار وهریر . « علم احوال الروح » نقطه نظرندن عشق ، میلان ،
 تجاذب ، تعطف کی اوصافدن چوق یوکسك روحك برهیجانی در . چونکه عشق ، بتون
 احتراضاته حاکمدر . سوکی ، روحك عشقندن دهها دون بر مرتبه تکفیدر . عشق
 قسماً بر سوکی به عرض مشابهت ایدر سده بو ، خودکام بر تملك وارزودن کلیاً فرقلیدر .
 عشق نفسه محبتك امتداد میدر ؟ خایر ! چونکه حقیقی عشق ، اغراض ایله معلل اولمقدن ،
 سعادت ، منفعت کی شخصی اندیشه لردن منزهدر . بتون قوای نفسیه بی ضبطایدن بوهیجان
 روحك تموجلری و حیاتك اك حساس تجلیاتی ایله عشقك اعماقنده کیزلنمشدر . غرامك وجدان
 اوزرنده کی بومدهش نبعانی ایچنده بوغولان واومعابد قدسیه نك اوکنده تسلیم جان ایدن
 بشرک يك چوق قربانلری واردر .

بشرک تاریخ غرامنده حیرتله تماشا ایتدیکمز دواهی به مثال آرامق اقتضا ایدر سه تکوینك
 مبدایله خلقت آدمك آرمسنده بیله صابیله میه جق قدر عشقك قوانین صیورده سنی کوریرزه
 بو او یله بر دریای سرمدیت در که دالغله لاندیجه بیک دانه آدم و حوا . یوز بیک دانه وقعه
 هابل و قابل ظهور ایدر . بر یوزینه دوشه ن ایلک قانک سودا یوزندن اولدیغنی سویلیه نلر
 عزامیر سماوینك بو منقولنی تاریخ طوته نلردر . حالبوکه حقیقته حدود کسمك حکمتك
 معناسز کوردیکی بر فصلدر . « محی الدین عربی » مطاف کعبه ده بیکارجه سنه اول کچن
 جدی آدمی کوردیکی زمان حیرتله صوردی و ظهور آدمك یدی بیک سنه لك عمرینی
 خاطر ایله بیله یکنی اوکرندی . فقط ایشته او زماندر که سرندیب مسافرینك قاچنجی آدم
 اولدیغنی اوکره نه بیله دی .

بز بو لایحصالغك ایچنده تصادفاً برینه اشارت ایدوب کچه جکمز .

مدینه منوره ده حسن آنیله معروف بر جاریه بی مدینه دن عبدالملک اوغلی ایکنجی

زیده اشترایتمشدی . او حسن ملیک سنک قاتل نظر لری او کنده بزید تیره مش ، سودانک
 آتشین درینلکریته قلبی دوشورمشدی . بر کون بزید جاریه به تعلقاتندن مسقط رأسند
 کیمسه سی وارسه کندیلرینی تاطیف ایتک اوزره خبر ویرمسنی استفسار ایتدی . جاریه
 اولکی سیدینک اصدقاسندن ماعدا هیچ برطانیدینغی اولمادیغنی ، اونلره اکرام و احسان
 بیورمسنی استرحام ایتدی . بزید مدینه عاملنه مرقوملرک دارالاماریه کوندرملرینی امر
 ایتدی . بو اوچ کیشی بزیدک حضورینه داخل اولدقلرنده زیاده سیله مظهر التفات اولدیلم
 و بزید ، مطالباتکنزه ایسه سویلیکنر تسویه سنی امراینده جکم دیدی . ایکسی ده نائل امید
 اولدیه ده او چنجیسی نم هیچ براملم یوقدر دینه رک استغنا کوستردی . بزید بوندن متأثر
 اولوب اصرار ایتدی . مومی الیه امر و فرمان بیورولورسه جاریه نک اوچ درلومقام ایله تغنی سنی
 استماع آرزوسنده بولوندیغنی عرض ایتدی . بر ماجرای عشقک فراق وادیلرنده ایر کیلوب
 کومولان محبت مشافیه لرینک بردنبره کردابنه دوشهن بوایکی سودازده بزیدک حضورنده
 تلاقی ایتدیلم . فق جاریه به تغنی ایله اشارت ایتدی .

لاستطیع سلوا عن مودتها
 اویصنع الحب بی فوق الذی صنعا
 ادعوا لی هجرها قلبی فیسمعنی
 حتی اذا قلت هذا صادق امرنا

قیز بو مرتجل شعریه عشقنک تحسرانه نغمه لرینی مقام هجازک یانیق پرده لریه ترنم
 اییدیردی . [مالی : بن معشوقه مک شدتلی عشقندن چکدیکم مشقتدن تسلی بولمغه مقتدر
 اولامام . عشقک بو اجیلرینک فوقنده هیچ بر مشقی بشقه سی ایده بیلورمی ؟ هجرانه
 قلبی دعوت ایلدیکمه سعادته قبول ایدر لکن ای قلب بو صداقتک اثباتی لازمدر]
 جاریه نوای حسینیدن

تحریت من نعمان عوداراکه
 لهند و لکن من یبلغه هذا
 الا عمر جانی باریک الله فیكما
 و ان لم تکن هند لارضکما

منظومه سنی او قودی .

[مالی : هجازده مسیره گاه اولان جبل نعمانک برنده بیتن اراک اغاجندن معشوقه
 ایچون تازه بر دال ارادم بولدم . لکن او تازه نهالی معشوقه کیم ایصال ایده بیلور .

ای ایکی جبل الله سزی مبارک ایتسون بنی زروه لریکزه چیقارک ! معشوقه سزی
 کورمک ایچون کلمکه مقتدر دکسه ده طوبر اقلریکزه بروقتلر مقدمیه سعادتلر بر ایشدی [
 جاریه سوز دلدن :

منی الوصال و منکم الهجر
 حتی یضرق بینا الدهر
 والله لا اسلوکم ابدا
 ملاح بدرأ و بدا فجرا

[مآلی : ای محبوبم بندن وصال ، وسزذن هجران ، آرتق دهر بینمزی آیردی .
 و الله بدر ظهور و فجر طلوع ایتدیکجه بندن کله جک تسلی ابدیاً نحو اولدی]
 شعرینی ربانیک اوزرنده هجران ماتملریله نوای قلبنک آهنکنی بر چاشنی غرام حالنده
 ایکتیمیه باشلارکن او بیچاره عاشق مغشیا یوزی اوزرینه دوشدی . یزید جاریه به خطاباً
 « قومی انظری ما حاله » قالدق بوکانه حال اولدی باق ! دیدی . فقط او زواللی او آنده
 ترک حیات ایتمش بولنیوردی .

عشق بر حال مرضیدر ؟ سئوالنی صورانلر وار . بوکا قارشی عشقک اوصافی و صرئی
 خصیصه لریله مرض روحی مدققلرینک « همزه وجدانیه » تلقیب ایلدکلی حال مرضینک
 اعراض بیتنده مشهود بر مشاهت واردر دینه نلر آزدکل . فقط روحیات ایله اشتغال
 ایدن جدی عالم عشقک طبیعت اصلیه و اولیه سی اعتباریله بر مرض دکل بلکه
 بوسبتون باشقه بر شی اولدیغنی اعتراف ایدیورلر . مشهور فیلسوف هربرت سپنسر عشقی
 معضل بر مجموعه حسیات محصله سی اولمق اوزره تلقی ایدر . غریزی سوائق شهوانیه نک
 نتایجی ایله روحک بو هیجانی بر طوتار ایسه ک عشق ایله حیاتی ضرورتلری ، میلان
 و جنسی تجاذب حسلرینی فرق ایتمه مش وجدانک بو عالی تجلیاتی انکار ایتمش اولورز .
 طبیی احتیاجلرک اسیری بعضاً ضعف مرض اعراض ایله مضطرب هم جنسلریمز آره سنده
 شایان مرحمت پک چوق علیلر واردر . بوایسه عشقک تظاهری اولمایوب ابتلا و احتراصک
 هنوز بر عنوان وریده مین شدید صدمه تأثیر ایتدر .

*

**

حکمت صوفیه ده عشق — اسلام صوفیوننک عشق حقیقی ، فرنکلرک « امور پلاتونیزم »
 دیدکلی عشق ، حکمت صوفیه ده « علت تکوین » اولمق اوزره قبول ایدلمشدر .

فلسفه اولی و مابعدالطبیعات نظریاتنک الله، عالم بخشنده منتهی اولدینگی نتیجه لر اوچ مسلکده خلاصه ایدیه بیلیر: مسلک ثنویه، وجودیه، تکوین دره. « مسلک ثنویه » به کوره الله و عالم هر ایکسیده قدیمدر. عالم انجق ایکی مبدأ ایله تظاهر ایدر که بری نقصان دیکریده کمال دره. عالمده نقصانیت جناب حقدده کالیت وارددر. « مسلک وجودیه » به نظراً وارلق نامیله یاد و تعیر ایدیلان بوتون موجودات اللهک اعراضی و صفاتیدر. عالمده تک بر جوهر وارددر که اوده جوهر کلی اولان جناب حقددر. پیلوتن و فیخته کبی مذهب وجودیه فیلسوفلری بو مسلکده پیر طائمشلر و کن لفظیله مفسر اولان بوتون اعیانده وجود حقی کورمشلردر. « مسلک تکوین » عظمت الوهیتک تجلیسی ایچون عالمک ایجادینگی قبول ایدر. بو عظمت اویله بر اراده الهیه در که خیر اعلائی قصد ایتمش و اوننده نظام و قوانین ازلیه ظهور ایتمشدر. بو قانونک غایه سی خیر بذاته اولان حسنک شیوه اظهارینه ماصدق دوشمکدر. تحریات حقایق باینده وجدان و وجدانک غیری شئونات وجودی تدقیق ایدن بوتون حکیملر، مبادی اولی ده بو مفهوم حقیقینک وجدانده بردنبره چاندینگی دویمشلردر. سمای الوهیت دن الهام آلان نبیلر، شهود روحیه سیله کشفه ایرهن ولیر هب مطلقک حسنی عشقک سیرنده تماشا ایله مشلردر. « افلاطون » عشق بر « سیر عالی » اوله رقی تعریف ایدر. علم، حق، فضیلت، خیر، حسن، عشق اجسامدن ارواحه قدر سیر ایدرک حسن فی ذاته اولان اللهه واریر. حدس و عشقک منتهاسی اللهدر دیر. نصرانیت ایمانی محبة اللهک احتیاجیدر دیه تعریف ایدر. « یوحنا » محبتک الله اولدینگی بیان ایدر. « مالبرانش » بوتون معانی، مفهومات عقلی، جلی، مهم انفس و آفاتک تحققی اللهدر. روحز بو معانینک سیرنده بلذات الهی کوریر. جسم و روحک بدیهی تصور لرنده حقک محبتیله تحققی او قدر جلی دالغه لانیر که بن بو معانی بی اللهک کی قدر حق و ضروری کوریرم « شیلینغ » ایسه کندینی دریای سرمدیته براقیرم طبیعتک وحدتی ترقیسی کائناتی تنظیم ایدن بر مبدأ کمال ایله اکلاشیله بیلور. ذات مطلق بزکندی وجدانمزک صراحت و بدها شدن دها درین بر بدهاقت عقلیه ایله بیلورز. بزوم روحزده او کندی وجداننه وصلتیب اولور. انفسی، آفاقی موجودات منظومه لرینک خلقتی اونک فاعلیتک آثاریدر. نفوسک تناهیسی مطلقک ذاتندن و ذاتی اختیارندن بی درپی وجدان الهرق انکشاف ایچون بر واسطه دن عبارتدر دیور. « هه کال » ده « شیلینغ » له برابر هر شینک مطلقدن کلدیکنی قبول ایدر.

۴

صوفیه اسلام عندند و وجود مطلق سمای اطلاقدن غیب و هویت ذروه سندن نزوله ایدرک تعینات آینه لرنده تجلی ایتدی . و کندی حسنی بو مختلف آینه لرده مشاهده ایلدی . هر آینه ده مناسب بر استعداد و صورت پیدا اولدی . بو ، مظاهرک تعددینه نظراً کثرت عالی ظاهر اولدی :

صد هزار آینه دارد شاهد مقصود من

زوبر که آینه دارد جان در او پیدا شد

منلا جامی

حکما وجودک ماهیتنی موجودات ممکنه ارسنده معناً مشترک بر مفهوم کای دیه تعریف ایدر که . صاحب مفاخص ؛ مبدأ حقیقی بی وجود لفظیه دکل وحدت تعصیر یله ذکر ایتک اولادر ، چونکه وحدت وجوددن اشملدر ، دیوره سید علی الهمدانی بونک یرنده نقطه ، شیخ فخرالدین عراقی ایسه عشق تعصیر ایدیورلر .

ساقی بیا که عشق ندا میکند بلند

انکسی که گفت قصه ما هم زما شنید

عشق ، هنوز اعیان ، موجودات وارلقله تحقق ایتدن « عمای مطلق » ده کون ایدی . حکمت اسلامیه ده صوفیون ، عشقک لاتعین عالمی بیان ایدرکن صماخ روحی او قدر تهییج ایدرلر که وجدان آدیده بونک بیانی مقام حیرتدر . عرفای صوفیه دن « نیازی مصری »

کاشنی وحدت چو قلب امر رام عشقدر

لذت وصلت همان انجق مدام عشقدر

ترک کونین ایلین مست مدام عشقدر

وادی حیرت حقیقتده مقام عشقدر

بیور مشلردر .

حضرت مولانا ناک شعرلری ادا سنده بونک البارلاق پارچه لرینی بوله بیلورز . جناب مولانا بونوا حی اسرارک ایچنده دویدوغی ذوقی ، تواجد معارفی کندی وجدان سرود یله اکلادیور .

بکمال بود عشقم زازل که آفریدی

نه زمین و کردن که دهای من شنیدی

نه حوزی بدونه ماهی نه سری بدو کلاهی

که مرا برای عشقت ز کزیدکان کزیدی

[مآلی : الہی بنی ازلدہ پراتدیغک زمان عشقم کال دہ ایدی . نہ کردون واردی نہ بر
انسان باشی نہ افلاک نہ کونش نہ دہ آی واردی . تااو زمان سن بنم دما می ایشدک دہ بنی
کزیدکان محبتکک ایچندن سچدک عشقک ایچین اختیار ایتدک .]

بیرد عقل و دلم را براق عشق معانی
صرا بپرس کجا برد آن طرف کہ ندانی
بدان رواق کہ ماہ و چرخ ندیدم
بدان جہان کہ جہان ہم شود جدا ز جہان
فرد خورمہ و خورشید قطب ہفت فلکرا
سہیل جان جو برا پد زسوی رکن جہانی

[مآلی : عشق معانی براقی ، بنم عقلمی دہ کوکلی دہ الدی کتوردی . نہ بہ کتوردیکفی
بندن صور کہ سویلہ بہیم ، چونکہ سنک بلمدیگک طرفہ کتوردی . او رواق تعالی بہ او
آسمان معانی بہ کتوردی کہ اورادہ نہ قمر کوزدم نہ چرخ . اویلہ بر جہانہ کتوردی کہ
اورادہ جہان بیلہ جہانلقدن جدا اولور . سہیل جان جانب رکن یمانیدن دوغدینی زمان
آی ، کونش ، افلاک سبعمک قطبی انجق ہپسی سجدہ تکریمہ قبانیرہ .]

تنوعات شئونات کندینی جمالندہ کال ذاتیسیلہ کورییور « وان اللہ لغفی عن العالمین »
صداسی عدم دیارینک تارک نشینلرینک قولاغنه ووروب دوریوردی . کال ذاتینک ضمنتدہ
برکال اسمائی واردی جمع احدیتدہ کال تجلی ایلہ اسمانک کثرتہ و عالم کونک تفصیلنہ دائر
برمیل قویدی او آندہ بحر احدیت حادثاتک واشیانک تگونیلہ بردنبرہ تموج ایتدی بو
عشقدن فیرلیان شرارہ موجودیت بر آن غیر منقسم حالندہ الوہیتک نامتہای تجلی فیضی در کہ
عشق بونک اسمانک لفظی ویردی .

هذا البحر بحر علی ما کان فی القديم
فان الحوادث امواج و لطرات
کل یوم ہو فی شأن زین نظرا
قول ہست این شنو ازداد کر

محقلرہ کورہ « یوم » آن معناسنہ « شان » دہ تجلی معناسنہ در تجلی الہی قابلیت ،
استعدادہ نظراً تجلی ایدر و ہر آن صورت اخرا دہ پی در پی تعاقب ایتدہ در کہ کرک تجلی
جو کرک آن دہ نامتہای در . کبار صوفیہ « از اللہ تعالی لای تجلی الامر تین ولالی صورتین مرہ
واحدہ » یعنی جناب حق بر حقیقتہ بر کرہ تجلی ایلہ ایہم کرہ ایلہ من بیور مشلردر .